

Az országház körül.

— Az osztályparlament lélektanához.

A mikor a koalíció kormányra lépett azzal a legfőbb feladattal, hogy az általános választójogot törvénybe iktassa, mindenki halálraítélt gyanánt beszélt a magyar parlament mai alakulásáról. Az általános nézet szerint mai formájában, mai összetételében, évtizedek óta megszokott típusaival, szokásaival utoljára került össze a magyar parlament tulajképeni cselekvő része, a képviselőház. Most már aligha hiszi valaki, hogy a törvényhozó típus utolsó Mohikánjával állunk szemben. A választójogi törvényjavaslatból nyilvánvaló, hogy az uralkodó politikusok nem hajlandók halálra ítélni magukat.

Bizonyos átalakulásnak a szele azonban már érzik. Ha nem a választói reform, hát a házszabályrevízió gyökeresen megváltoztatja a törvényhozás technikáját. Ez az átalakulás már folyamatban van, bár hatását teljesen csak a választások után fogja majd kifejteni. Ebből a szempontból mégis csak egy kiháló rend képét és dokumentumait állapítjuk meg, amikor feljegyzünk egyet-mást, múltó és idővel elvesző, de azért figyelemre érdemes külső jelenségeket a mai parlament mai életéről.

Maga a jelen parlament kívülről, messziről, anyagában, összetételében egyszerűen mása az előtte valónak, annak, amelynek kormányzó tömege a szabadelvű-párt volt. Magyarországon már rég ideje népakarat, sőt választói akarat sem nyilatkozik meg. Épen megfordította történik annak a processzusnak, amely szerint a parlamentnek ki kellene alakulnia. Nem a szervezett választók küldik be véleményük

képviselőit, hanem szervezett mandátumkeresők szereznek maguknak kerületet, amely kisebb-nagyobb árért megadja nekik a parlamenti belépőjegyet. Nagyban és egészben így volt ez a szabadelvű-párt uralmának idejében is. Szervezett függetlenségi-párt ma sincs, nem hogy akkor lett volna, amikor a függetlenségi-párt többséget kapott. De volt és van szervezett központ, ahol a leendő törvényhozók előkészítik az utat, barátokat szereznek, összeköttetéseket ápolnak, hogy a megüresedő kerületekre azután rácsaphassanak. Ez a jelölt-tábor — még személyeiben is csaknem azonos tábor — hajdan a *Lloyd-klub* körül tanyázott, míg most a függetlenségi- és az alkotmány-párti körhelyiségek körül lebzsel.

Az elbukott szabadelvű-párt gyakran és bizonyos önérzettel emlegeti, hogy a maga előnyére óriási a különbség a régi és a mostani kormánypárt emberanyaga között. Ebben van némi igazság, de a különbség nem annyira fontos, mint inkább érdekes árnyalatban nyilvánul meg. A jelölti állapot, a jelölti permanencia hajdan több kitartást és több fáradságot igényelt. Egyszerűen drágább volt. Évtizedes uralom alatt a törzstábor jobban kialakult, a helyekre jobban vigyáztak. A függetlenségi-párt pedig hirtelen, önmagára nézve is váratlanul jutott olyan diadalhoz, amely a reménytelen próbálkozókat besegítette. Ha megszilárdulna a koalíciós alakulás, ha évtizedekig megtartaná az uralmat, akkor megdrágulnának az ő helyei is, kicserélődnének lassan az ő emberei is. Egyelőre megvan a régi anyaggal szemben az a különbség, hogy amazok, a régiek — jobban vasalt ruhát viseltek. Rendezettebb toalettet — testben és kultúrában egyaránt. Drágábbak voltak a helyek. Pénz és pozíció, összeköttetés és előrelátás sokkal több kellett. A pénz pedig eléggé pontos kultúrérték. Való, hogy gyakoribb volt a régiek között a világot látott, könyveket, nyelveket, népeket, embereket ismerő férfiú, a gyakorlott társalgó, a jól mozgó, jól alkalmazkodó politikus, a finomabb klubok lakója, akinek politikai könnyűségét kultúremberi könnyedség enyhítette. A régiek valamely jóhírű klub lakói. Az újak: vidéki vendéglői törzsasztal népe.

Ez elég érdekes árnyalat, ez a *nuance* kétségen kívül szimpatikussá, kellemessé tette a régieket, főképp ha figyelembe vesszük, hogy az újak rusztikus mivoltuk mellett semmivel sem állanak közelebb a néphez; de mégis csak árnyalat. Erről meggyőző a statisztika, amely az új képviselők foglalkozásáról, vagy értelmiségéről szól és meggyőző a koalíciós éra elmúlt két esztendeje, amely alatt hűségesen követték a törvényalkotás, a kormányzati rend, a pártszempontok érvényesítése terén a régiek hagyományait.

A mostani parlament ilyen összetétele, amelynek alapja a mandátumhozjutás minden áron, ez okozza, hogy struktúrájával tulajdonképpen csak úgy lehetne megismerkedni, ha típusonként, sőt egyénekenként vizsgálnánk meg a mandátumok tulajdonosait, akiket így kell nevezni és így kell venni helyesen, nem holmi közvélemény kifejezői gyanánt. A párteretek egyáltalában nem jelentenek érzésbeli vagy kvalitásbeli különbséget. Maga a zöm, a függetlenségi-párt békésen egyesíti a legszertelenebb ellentéteket. A mag: néhány régi, öreg függetlenségi. Kortársak, néhai Irányi Dániel és Helfy Ignác barátai. Nagyon kevesen vannak. Sok bennük a tiszteletreméltó vonás. A tizenkilencedik század *aufklärista* hagyományain nevelkedtek, a teljes függetlenség, jobban mondva az Ausztriától való elszakadás után komolyan vágyakoznak, anélkül, hogy valaha számot vetettek volna azzal — számot nem jelképes értelemben, hanem reálisan, ceruzával a kezükben — hogyan alakulna ez új Magyarország mérlege. Titokban, kedves álmaikban a köztársaságot emlegetik. A világ materiális berendezéséről nem vesznek tudomást.

Következnek a fiatalabb, de azért elég régi függetlenségiek. Olyan ifjabbak, akik már régen lemondottak arról, hogy a hajdani kormánypárton érvényesüljenek és a függetlenség jelszavával, szerencseszavával játszották a *va banque*-ot amely egyelőre sikerült. Mind jelszóember, egy része azonban öntudatlanul, hajlamainál, neveltetésénél, vérmérsékleténél fogva, egyszerűen méltányolhatóbb indokokból. A jelszavakat jól megtanulták, erősen hangoztatják, de ama bizonyos *aufklärista* szellemtől — amely jóval tisztesebb a kompromitált liberálisizmusnál — a legnagyobb mértékben idegenkednek. Vezérek is az öregebbek ama példányai, akik sikerrel honosították meg nálunk a klerikális árnyalatú nacionalizmust. A csoport közepén van az ügyes, ravasz, az átlagnál képzetesebb agrárius kottéria, csúcán az egyetemi vezéreként bekerültek lármás népe. Hangos szavúak, brutálisak és olyan kíméletlenek, mint az igen kemény tudású, vagy a teljesen üres emberek. A főcsoportok mellett elszórt, nyugtalan alakok. Meglett emberek, akik vénségükre és pontosan a régi rend bukásakor felfedték függetlenségi érzelmeiket, de nem merik kellő szemérmertelenséggel hirdetni. Mások, akik szint olyan későn, szint oly váratlanul jutottak új közjogi alapra, de legalább lármásán hirdették új meggyőződésüket. Zsidó fiskálisok, akik talán valamelyik szabadkőműves páholyban kezdték meg közéleti karrierjüket és most lesütött szemmel, de erőteljesen tapsolnak Apponyinak. Fekete reverendák, állítólag törhetetlen Kossuth-imádók; azután egyes körültekintők, akik negyvennyolcas mivoltuk mellett sohasem felejtik el néppárti korifeusok előtt hangoztatni, hogy ép oly jó katolikusok akár Molnár apát.

Az alkotmánypárt sokkal színtelenebb, egységesebb típusú. Régi maradék, kaszinósan korrekt modor és viselkedés. Az elvhűséget erős személyi ragaszkodás pótolja. Olykor megnyilvánul közöttük bizonyos európaibb értelmű konzervatív szellem, amely a kavarek többséggel szemben, a jelen képviselőház világtításában egyenesen liberalizmusnak tetszik. Emellett erősen képviselt közöttük az Omge-csoport, amely a függetlenségi párt agráriusaival tart közel rokonságot.

Politika, fellépés, külső és belső viselkedés szempontjából leg-egységesebb, legkomolyabb koalíciós párt a néppárt. Nincsenek szét-húzó kottériái, csupán két árnyalata: konzervatív klerikálisok és a népszövetség emberei, a keresztényszociális mozgalom előkészítői. Ez a két árnyalat azonban nem annyira ellentétes, mint inkább egymást kiegészítő; parlamentben vagy bizottságokban, legalább soha egymással szembe nem kerülnek, soha olyan kínos jeleneteket nem provokálnak, mint aminők a negyvennyolcas párton mindennaposak.

Az ellenzék nagyon kevésbé színezi az általános képet. A legnagyobb ellenzéki párt, a nemzetiségi párt, a parlament átlagánál jobban képzett erővel, de kissé rendszertelenül vesz részt a harcokban. Helyzetük rászorítja őket arra, hogy elég gyakran foglalkozzanak megbízóik, népük anyagi nyomorúságával. Ők használják tehát a legmodernebb hangszert, ők azok, akik szinte egyedül mutatnak rá olykor a gazdasági tagozódásra, az osztályok harcaira. A demokrácia vezető idea közöttük, de nem kell Összetéveszteni a teljesen szabad szociális törekvésekkel. Hiszen egyrésztük egyenesen a nemzetiségi egyházak jóvoltából, megbízásából, sőt azok kitarítottjai gyanánt van jelen.

Nagyon elenyésző és teljesen rapszódikus a demokrata-párt szereplése. A balpárt9 egy-egy hangos alakjával folyton felbukkan, de inkább gyakran semmint súlyosan.

Általában a jobb és értékeesebb ellenzéki működést végtelenül megnehezíti a mindent elnyomó többség kérlelhetetlen terrorizmusa. A szétszórt és számban, erőben kicsi ellenzékét elég sikerrel némítják el. Egyetlen csoporttal nem bírnak: a hozzájuk hasonlóan türelmetlen nacionalista törekvésekkel telített horvátokkal. Ezeknek ellenállása nem marad sikertelen. Amikor már minden magyar hangot elfojtott a többségi zsarnokság, még mindig kénytelen túrni, türelmetlen szovinizmusa nagyobb dicsőségére, hogy egykori szövetségeseik horvátul követeljenek meghallgatást.

*

Az ülések színét többnyire a negyvennyolcas-párt adja. Ami ellen kényesebb alkalmakkor annyiszor tiltakoznak, a gyakorlatban, a Képviselőházi tárgyalásokon tényleg úgy van, hogy a negyvennyolcas-

párt ül a kormány háta mögött, ők alkotják a mameluk-zömöt, belőlük kerülnek ki a whippek, a sereghajtók, a helyeslők, a terrorizálók, akik az elég gyengén megnyilvánuló ellenvéleményt elhallgattatni igyekeznek, a lármázok, szóval ők a tulajdonképeni kormánytábor.

Az alkotmánypárt csaknem minden alkalommal hüvös közömbösséggel hallgat. Legfeljebb Andrásy Gyula kap tőlük éljeneket. Nagyjából hasonlóképen viselkedik a néppárt is. Ha azonban valami olyan kérdés van napirenden, amely eminenter a lelkiismereti szabadság ügye, akkor érdekesen változik meg a színtér. Az alkotmánypárt megtartja hüvös közömbösségét. A néppárt és a függetlenségi-párt között azonban minden előzetes tárgyalás és kapacitálás nélkül gyorsan megalakul a reakcionárius-blokk. Kíválnak és hallgatnak, akik a régi *aufklärer* idők romjai gyanánt maradtak itt, ugyancsak gyáván hallgatnak, esetleg eltűnnek a párt zsidai, a nagy többség pedig teljes egyetértésben a néppárttal, annál hangosabban és leplezetlenebbül tüntet reakciós érzelmeivel. Amikor a Barkóczy-ügyet tárgyalták, amikor Apponyi a tanszabadság szent nevében az ügyészt állította oda az egyetemi tanárok eszméinek ellenőrzője gyanánt, közös, viharos tapsban egyesült a két tábor.

Meg lehet állapítani, hogy ilyen alkalmakkor mutat a legkomolyabb képet az ülés. Ezek az érzelmek őszinték, ezek a tapsok lelkes tetszésből fakadnak. Kétségbevonhatatlan jele ez is annak, hogy míg teljesen ki nem fejlődik a gazdasági öntudat, amíg talán az ország el nem jut a fejlődésnek ama fokára, melynél gazdasági szempontok döntenek el mindent, addig a nagy elválasztó az, vajjon a lelkiismereti szabadság dolgaiban ki milyen hitet vall. Ami persze szintén csak az első pillanatban látszik ideális szempontnak.

Ilyenkor valóságos indulatok mozgatják a tömegeket. Ha csendes napokon vizsgáljuk meg, milyen hatásoknak enged, milyen hangokra rezonál a képviselőház, szóval milyen a normális tömeg-pszichológiája, hát azt a sajátságos tapasztalatot tesszük, hogy legélénkebben gyermekkorunkra, rég elmúlt iskolás időnkre emlékeztet.

Mint a diákoké: ugyanaz a félnék, sunyi, de mégis vakmerő ellenkezés az elnökkel, a legfőbb vigyázóval szemben. Ha miniszteri elmésség hallatszik, ugyanaz a fokozott, kötelező derültség, mint amikor a tanár úr a katedréről élceket mond. Ahogyan betódulnak a csengetyű szavára, ahogy mennek ki hangos lármával, ha véletlenül hamarabb végződik az ülés, mindez azt bizonyítja, hogy a tömegelemek kevésbé vetkőzi le vagy talán kevésbé leplezi az ősi ösztönöket, mint az egyén.

Iskolás allűrökkel ékesek még az afférek is. Alaptónusát tekintve

cifra, de nem nagyon előkelő kaszinóhoz hasonlít a parlament, ahol mindenki tegeződik és kevés kivétellel mindenki a párbajkódexhez szabja a viselkedését. Bár a véres összeütközések elég ritkák, annál sűrűbben teremnek az émelyítő levegőben később papíron elintézett „afférek”. Egy görbe tekintet, egy gúnyos megjegyzés és a megbántott férfiú segédek után szalad. A megbízottak fontoskodó ábrázattal járkálnak, tanácskoznak, míg sikerül kideríteni, hogy lovagias eljárásnak helye nincs. De közben eltelt egy nap, az összes esti és reggeli lapok lenyomatták a két fél és a négy segéd neveit, ami igazán nem megvetendő eredmény.

*

A képviselők foglalkozásának eloszlása nagyjában ismeretes. Tudvalévő, hogy nagy többségük birtokos, sőt latifundium-tulajdonos. Közvetlenül a választások után 401 magyar (horvátok nélkül) képviselő közül a nagyjában beszolgáltatott adatok szerint volt 137 közép- és nagybirtokos, 111 ügyvéd, 45 állami és közigazgatási (volt) tisztviselő, 33 lelkész, 19 tudós, író, hírlapíró, 13 tanár, 6 gyári és ipari vállalat igazgatója vagy tulajdonosa, 7 bank és takarékpénztári igazgató, 5 orvos, 5 földműves, 4 kereskedő, 3 mérnök, 1 gyógyszerész, 1 művész, 11 különféle és meg nem állapítható foglalkozású.

Figyelembe kell venni, hogy úgy az ügyvédek, mint főképp a volt tisztviselők és más diplomás emberek között, ha az adatok nem is szólnak róla, nagy rész most is a birtokából él, vagy onnan szerzi jövedelme nagy részét. Más, szintén nem jelentéktelen rész latifundiumoktól húz nagy jövedelmet — hiszen van, aki önéletrajzában dicsekedve említi, hogy „arisztokraták ügyvédje” — nagybirtokosok hathatós támogatásával választatott meg, vagy egyéb módon a föld uraitól függ: a földesúri érdekeknek valamennyi elszánt védelmezője. Ilyen formán föltétlenül többségben vannak azok, akik alkalom adtán gondolkodás nélkül állanak ki a földbirtok minden érdekörének védelmére.

Ez a birtokos-többség eredményezi azt a sajtáságos tónust, azt az álpáthoszt, hamis ömlengést, amely átleng a mostani képviselőházon, valahányszor azt a szót említik, hogy föld. A föld szent, a föld nagy, a földművelés minden tiszteletet követel. Való, igaz. De miért nem szent — például — a szerzői jog, az orvosi praxis; hogy a patkószeggyártást és a gabonakereskedelmet ne is említsük?

Azért, mert egyiknek képvisellete nincs többségben, egyik sem rendelkezik olyan hatalmas, olyan mindenre kész táborral.

A többségen alapul az a terrorizáló módszer is, amellyel minden birtokoskérdést tárgyalnak. És meg kell adni, hogy ennek az osztály-

nak, ezeknek az érdekeknek egészen tudatos, egészen képzett, felfegyverzett védelmezői vannak, olyanok, akik a dolgok mélyére tekintettek, felismerték a kitűnő alkalmat, amely hatalmuk megerősítésére kínálkozik, kellőképpen, egészen reálisan ki is használják és nem bolondok, hogy lemondjanak a hamis dicsfényről, amelynek talmi voltát olyan jól tudják, de amely oly kitűnő segítőkük.

Az ügyvédek nagy tömege elméletben a szabadabb, a tudományosabb, legalább is a rendszeresebb ítélkezésnek az előidézője kellene, hogy legyen. Azonban nem így van. Egyik részük erős anyagi szálakkal van a latifundiumokhoz kötve. Más részük nem a jogászai szabotosságot, hanem a fiskális ravaszságot, formalizmust ápolja. Az ő révükön honosodott meg a tárgyalásnak bizonyos homályos, zavaros, definíciókkal telített, a természetes gondolatmenettel és kifejezésmóddal ellenkező modora. A köznapibb törvényszéki tárgyalások modorában beszélnek és magyaráznak; pongyolán, értelmetlenül, szabotosság nélkül. Amikor a kiegyezés vitájában, a kassa-oderbergi vasúti összeköttetés rendkívül komplikált, de nagyon fontos ügyét egyszerű, közérthető nagyméretű rajzokkal magyarázta Sándor Pál, a fiskális észjárásától átvért Ház hangosan derült minden lap előmutatásainál. Nem voltak hajlandók megérteni, hogy nem csupán szavakkal lehet a fogalmakat magyarázni és mérni. A kiegyezésnek ezt a részletét mind megszávozta, anélkül, hogy egyetlen egy is ismerte volna, mert hiszen vasúti összeköttetések ügyét tervrajzok tanulmányozása nélkül, pusztán homályos leírások után lehetetlen megérteni.

Maguk a kormánypárti felszólalások, ha nem egészen alantas és üres dicsérő frázisokból összeróttak, többnyire általános szólamokban merülnek ki. A dolog mélyébe hatolás, a tárgy és a vele kapcsolatos dolgok ismerete egészen szokatlan. A képviselőház irodája tárgyalás előtt minden javaslatot kinyomtat. És ezek a nyomtatványok halomszámra érintetlenül állanak. A nagy többség át sem lapozza a javaslatokat. A kormány már számol ezzel az indolenciával, számol úgy, hogy a maga javára igyekszik fordítani és mindennapos dolog, hogy terjedelmes, alapos tanulmányozást, utánjárást igénylő javaslatok nyilvánosságra hozataluk után való második napon már a bizottságok előtt vannak.

Ennek ellenére mindig akad szónok, kritikus is, aki a nehéz témának, a bonyolult szakkérdésnek bátran nekivág. Van olyan — újabban ellenzéki — politikus, akinek a vasúti beruházások részleteitől kezdve a kongruáig, a külpolitikától a vízlecsapolásig mindig, minden-

ről azonnal van mondanivalója és mindig elégségesnek tartja, ha megtalálja a maga módja szerint elgondolt hazafias szempontot.

Más szónoknak viszont megvan a maga speciális bogara, amelyet gombostűre szúrva, alkalomadtán meg-megmutogat, amelyről való véleményét el-elismétli, mit sem törődve azzal, hogy saját párthívei között egyetlen egy sincs, aki komolyan venné.

Bizonyos, hogy a parlamenti szereplés teréről a jobb, az értékesebb elemek vonulnak vissza. Azok, akik bizalmas beszélgetés során megvallják, hogy milyen sivárnak látják a közállapotokat, akik felismerik a jelszavak ürességét, tudják, hogy pártjuk és szövetségük kialakulásában őszinteség nincs, de amint mondják, nem hajlandók fejfel a falnak menni, nem hajlandók kockáztatni a mandátumot és a vele járó pozíciót.

Ilyen körülmények között nem nyújt épen hú képet a parlament tárgyalási menete az egyének belső kvalitásáról, bár az általános erkölcsi állapotról teljes pontossággal számol be.

A rendkívül gyorsított tempójú munka, a nagy tömegek visszavonulása még a szónoklás úgynevezett művészetét is visszaszorította, amelyben egykor excellált a magyar képviselőház. A szónoklás, ahogyan a köztudatban él és ahogyan népszerűséget szerzett, utat nyitott néhány csengő hangba burkolt semminek, lehetővé tette, hogy az értelem elé való kérdések egyszerűen a dobhártyában döntsessenek el. Egyáltalában, valami politikai, sőt vezéri kvalifikációvá vált a szónoklás és sokan csak annyit tudnak Kossuth Lajosról, hogy a szó elragadó erejével, a hang varázsával alapozta meg pályáját. A magyar parlamentben lát-szólag erősen megvolt a retorikai tulajdonságok e nagybecsülése.

Nos, ha netán megvolt a retorika túlbecsülése, ebből a betegségből kigyógyított bennünket alaposan a mai parlament. Soha ennyi dadogás, ennyi zavaros, értelmetlen gondolatfűzés, henye frázis, szószaporítás. A gyorsiroda tudna arról beszélni, micsoda féllábú mondatok, csonka frázisok kerülnek ki a hivatásos nemzetvezérek öblös szájából.

A szónok, aki saját baritonjában kéjelegve, kóta szerint lejt mondókáját, egyszerűen visszataszító. De az emberi értelemnek, az ítélőképességnek, az ítéletmondásra való hivatottságnak, a kivételek figyelembevételével, mindenesetre helyes mértéke az, vájjon tudja-e valaki logikusan, tisztán, céltudatosan megértetni magát, csoportosítani a mondanivalóját.

A mai vezérek többsége bizony nem tudja. Ennek megfelelően az érzékük is hiányzik az értelmet megkapó, a logikus, világos előadás iránt. Amint az önképzőkörök fiatalága a szépen hangszerelt szavalás iránt érdeklődik, az ő ízlésük is a torokkal és tudóval való szonglörködés felé vonzódik. A legcsodáltabb szónok Apponyi Albert,

ki idegenszerű kiejtésével, könyvből tanult népieskedéssel, de harsogó szólamokkal mozgásba hozza a koalíciós szíveket. De nem sok örvendeznivalója van zajos sikereinek. Tapasztalhatja, hogy sokkal kisebb kaliberű emberek is ugyanolyan sikerrel működnek a parlamenti színpadon, föltéve, hogy elég gyakran és elég hangosan apelláltak a maguk és elvtársaik hazafias érzületére.

Érdekes azonban, hogy a parlamenti tárgyalások minden sülyedés, sőt durvulás ellenére is a modor külső tekintetében bizonyos nivón állanak. Azok, akik — nem csupán viharos ülésben, amik nálunk is külön elbírálást igényelnek — voltak már huzamosabb ideig hallgatói például a bécsi *Reichsrat* tanácskozásainak, tanúságot tesznek arról, hogy a tárgyalás képét tekintve, az avatatlan idegen előtt a magyar képviselőház úgy aránylik a bécsihez, mint egy ünnepélyes szentmise a gabonatözsde káoszához. A magyar parlamentben általában a karzatokról is jól hallani a normális torkú szónokot. Az osztrákban a gyorsíró kénytelen közvetlenül a felszólaló mellé a padba telepedni, különben nem hallana semmit a zsvaj, beszélgetés miatt, amely állandó és amely miatt az elnöknek eszébe se jutna csengőjéhez nyúlni.

Ennek a simaságnak persze nem a nagy lelkierő, önuralom az oka, hanem a többség túltengése és a terrorizmus, amellyel kiirtottak minden ellenvéleményt. Kétségen kívül meg fog ez változni, mihelyt új elemek, népképviselők, munkások, szociáldemokraták, szóval az uralkodó politikusokkal semmiféle szállal össze nem kötött emberek kerülnek be.

Általában sok kényelmetlen problémát hoznak majd ezek az idegenek, akármilyen kevesen lesznek is. A parlamenti kaszinó szóvivői nyilván már is törnek a fejüket például azon, hogy megmarad-e a tegezés divatja. Ez a gentry-eredetű szokás annyit jelent, hogy mihelyt mandátumhoz jut a kéteseredetű, sőt nevű férfiú, rögtön egyenrangú az úrikaszinónak tizenhárompróbás és szintén mandátumos tagjával. Nem lehet leírni azt a kéjt, amint egy-egy kellő időben kiejtett szervusz az alulról felvergődött szívében kelt. Csak Károlyi István gróf rontotta meg az ártatlan mulatságot, ő, nagyon is gazdag gróf létére a tegeződést — mennyi fájdalom! — külön kegynek tartotta fenn. Károlyi gróf azonban már nincs az élők között és csak a szocialista invázió fenyegeti a bizalmas hangot. Félő, hogy a dicső szokás egyszerre felbomlik, mihelyt általános rendjén rést ütnek, valószínű, hogy akkor majd Károlyi Istvánnál kisebb urak is észreveszik — ki a zsidó.

Az újságírás erősen koncentráldott a parlament körül, de magával a sajtóval belső közösséget a politikai világ alig tart. A régi éra elég szerencsés kezű volt abban, hogy jókora, tisztán zszurnalisztikai kvalitások tekintetében igen kiváló tábor nevelt, amelyet barátság, érdek, érvényesülés ezer szálával kötött magához. Nem csupán a lapokat, mint üzleti vállalatokat. Egyénileg magukat az újságírókat is. A régi negyvennyolcas ellenzéknek szintén meg volt a maga kis tábora, amely a nemzeti küzdelem idején megszorodott. Dédelgetett kedvenc volt ebben az időben a koalíciós sajtó, hízelkedés, ígéretek sora röpködött — és nagyon kevés vált be. A sajtó magatartását természetesen nem az egyéni érzelmek, hanem a helyesen alkalmazott pausálék szabják meg, de a nagy elkedvetlenedésnek, annak a ténynek, hogy a mai többség — kulturális hiányosságok miatt — a maga sajtójával sem tud bánni, megvannak a nyomai. A dicséretetek, a frázisok mögül kiérezni az általános csömört, kedvetlenséget. A képviselők folyosói találkozásokon egyre gyakrabban emlegetik a sajtó fontosságát, ami azt jelenti, hogy csak akkor hisznek benne, mikor saját beszédeik terjedelmes közléséről van szó. Ennek érdekében nem sok semmiféle fáradság. Viszont ha Rakovszky teremben vagy folyosón kissé brutálisan bánik el az újságírással, kitörő, épen nem titkolt öröm kíséri. Ez a bánásmód a jól szervezett néppárt részéről nem jelent taktikai hibát. Ők a saját sajtójukat oly szorosán fűzték magukhoz, olyan szervesen kapcsolták be, hogy bátran rugdalhatják a más újságíróját.

Az egész koalíciósjegyű parlament legszívesebben állandóan kizárná az ülésekről az újságírókat, hacsak biztosítani lehetne valamiképen is a nevek, szónoklatok publikálását. Ez a nem épen leplezett ellenszenv hajdan kevésbé volt meg. Ismételni kell, nem voltak jobbák az állapotok, de az európaibb, ravaszabb, régi kormánypárt még a klubjába is bevitte, dédelgette a maga sajtóját, míg a mai többség — ha már a parlamentben kénytelen megtűrni — a függetlenségi párt vérszegény klub világából teljesen kiirtotta a nyilvánosságot.

Parlamenti szereplésükön, intim háborúságaikon, folyosói megjegyzéseiken kívül van még egy rés, amely a hivatásos törvényhozók belső világába bepillantást enged. Az *Országgyűlési Almanach* ez, amely többnyire a képviselők magukszolgáltatta adatok alapján életrajzokat közöl.

Hát egy miniszterről, ha még olyan szürke, jelentéktelen is, könnyű életrajzot írni. Valami múltja csak mindnek akad. Ha más

nem, hát annyi, hogy valakinek a fia. Annál bajosabb a helyzete annak, aki most bukkant fel az ismeretlenség homályából és mégis szeretné a dolgot úgy beállítani, mintha mandátumához érdemeinek is volna közük. Pokolian mulatságos azután, hogy mi mindent tartanak érdemek, jellemző, kiemelkedő motívumnak.

Van, aki elmondja, hogy kitűnő vívó és lövő. Akad, aki azzal dicsekszik, hogy több arisztokrata család ügyvédje. A címek, előnevek felsorolása egészen természetes. Ez alól egyetlen kivétel sincs, egyébiránt ez adatok teljességéhez tényleg hozzátartozik. A katonai pálya kedvelt és előkelő politika alapépítmény, a hírlapi cikkek írása viszont gyakori mellékdísz az antizsurnalizmusban kéjelgő képviselőházban. Többen főlemlítik a jeles eredménnyel tett érettségit, ami mindenestre biztatóbb, mint a sportban való járatosság szintén igen gyakori kiemelése.

Hírlapi cikket — bevallása szerint — csaknem mind ír, vagy írt. Nevezetes jelenség ez éppen a fent említett antizsurnalizmussal szemben. Bevallása annak, hogy minden közéleti tevékenységénél, vármegyénél, egyesületnél, banknál, parlamentnél az újság sokkal hathatóssabb tényezője a nyilvánosságnak és az érvényesülésnek. Aki teljesen a világ szeme előtt akar lenni, a nyomtatott betűkhöz fordul, miközben az újságok ellen dörgi átkait.

Összeállítást csinálni ezekből a hírlapi cikkekből nem jó volna. Legalább is olyan kevés hozzáértés, tartalom, érték nyilvánul meg bennük, mint ugyanez urak parlamenti működésében. Ők maguk azonban értékelik, főlemlítésre méltónak találják. Képviselői pályájuk alatt is megmarad ez a dualizmus. Egyrészt leplezetlen utálattal viseltetnek a nyilvánosság iránt, másrészt egyre gyakrabban keresik fel kétes becsű írásaikkal a koalíciós lapokat.

Titkos álmaikban nyilván úgy képzelik el az ideális parlamentet, hogy szigorúan exkluzív kaszinó legyen, ahová csak felülről kiválogatottak juthatnak be; a folyosókon finom szivarfüst, a teremben bizalmas tanácskozás zárt ajtók mögött; és a nyilvánosság mind arról, ami ott benn történik, megtud annyit és úgy, amennyit és ahogyan a mandátumkaszinó tagjai maguk megírják és közléstesznek.

Lengyel Géza.

